

Kenyeres István (Budapest Főváros Levéltára)

A SZOLGÁLTATÓ LEVÉLTÁR MAGYARORSZÁGON

Szabadkai Levéltári Nap 2008.

Előadás-vázlat

Az előadás bemutatta a magyarországi levéltári terület érintő kormányzati és szakterületi stratégiai dokumentumokat, valamint az azok alapján megkezdett fejlesztéseket.

Az előadás kitért az alábbi stratégiai dokumentumokra:

1) A Magyar kormány által elfogadott Magyar Információs Társadalom Stratégia (2004) (MITS) és a magyarországi levéltárak

A MITS-ben kijelölt, a levéltárakat érintő területek az alábbiak:

A MITS-ben előirányzott új szolgáltatások bevezetése a társadalom számára a fejlődési ütem növekedését eredményezi:

- az esélyegyenlőség eszközszerének megteremtésével,
- a kultúra és a nyelv megőrzésével,
- a hatékony, szolgáltató közigazgatás létrehozásával

Az e-kormányzat fejlesztésének – a MITS két pillérének megfelelően – két jellemző folyamaton keresztül kell megvalósulnia:

- az ügyfelek igényeinek minél magasabb szinten történő kielégítésén,
- a közigazgatás belső folyamatainak, hatékonyságának emelésén, az ügymenet digitalizálásán

A MITS által kijelölt, levéltárakat is érintő ún. Főirányok:

Közigazgatás főirány:

Célkitűzés:

A „szolgáltató állam” megvalósítása az ügyintézés korszerűsítésével és lakosság széles köre által elérhető szolgáltatások rendelkezésre bocsátásával, az EU által meghatározott szolgáltatások biztosításával.

Kultúra főirány

Célkitűzés:

A kulturális örökség megőrzése és terjesztése érdekében az info-kommunikáció eszközeivel támogatni a hazai kulturális értékek strukturált összegyűjtését, rendszerezését, többnyelvű digitalizálását, on-line és off-line elérhetővé tételét.

A főirány központi kiemelt programja:

Alapvető cél a kulturális értékek számbavétele, majd a katalógusrendszerek teljessé tétele és összehangolása. A folyamat fontosabb lépcsőfokai:

- a Nemzeti AudioVizuális Archívum létrehozása
- a kulturális örökség digitalizálása
- országos közös katalógusok építése a könyvtári, múzeumi, levéltári állományokról,
- a digitálisan létrejövő dokumentumok összegyűjtése, archiválása és katalogizálása, illetve
- ágazati ajánlások és szabványok kidolgozása a digitalizálás, archiválás és szolgáltatás terén.

2) Levéltári stratégia (2005)

A Kulturális Minisztérium kezdeményezésében 2005-ben kezdődött meg a levéltári szakágazati stratégia tervezése. Az anyag nem véglegesült, de több szakmai anyag elkészült, amelyet fel lehetett használni pl. Levéltári Szabványügyi Bizottság, vagy a Levéltári szakmai korpusz létrehozásához.

3) Levéltárak középtávú informatikai stratégiája 2006-2011

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Levéltári Kollégiumának (miniszteri tanácsadó testület) munkabizottsága dolgozta ki 2004-ben, amely dokumentumot a Levéltári Kollégium 2005-ben országos érvényű ajánlasként fogadott el.

A stratégia kiterjed a Szolgáltató levéltár meghatározására, feladataira:

„A szolgáltató levéltár az információs és kommunikációs technológia eszközeinek és eljárásainak alkalmazásával biztosítja a papíralapú és elektronikus iratokban felhalmozott ismeret- és tudásanyag mindenkor elérhetőségét, tértől, időtől függetlenül”

Ennek keretében az alábbi feladatokat határozta meg:

- e-információk hosszú távú megőrzése
- elektronikus levéltári nyilvántartások, segédletek, adatbázisok létrehozása, szabványosítása
- képzés, továbbképzés
- levéltári iratok digitalizálása
- a levéltárak e-ügyintézése, PR-területek, intézményi honlapok kérdése.

Problémák:

- forráshiány
- szakember hiány (informatikus, levéltáros-informatikus)
- módszertani munkálatok hiánya (szabványok stb.).

4) „A szolgáltató levéltár” stratégia koncepciója. (2008)

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) miniszteri értekezlete által elfogadott szakági stratégiai anyag

A stratégiai dokumentumot az OKM levéltári referendatúrája dolgozta ki a levéltáris stratégia és informatikai stratégia alapján. A stratégia a feldolgozó és kommunikációs munka kulcsterületeinek fejlesztését a szolgáltató levéltár koncepciója köré csoportosítja.

A szolgáltató levéltári funkciók megvalósítását szolgáló szakmai feladatok és beavatkozások :

- A fenntartó tekintetében (fenntartói kötelezettség)
 - a személyi, tárgyi és technikai feltételek költségeinek biztosítása,

- elektronikus levéltár létrehozása (a tervek szerint – pilot projektként – az ÚMFT keretében megvalósul),
- informatikai infrastruktúra fejlesztése.

- A levéltárak tekintetében (szakmai tevékenység)

- állapotfelmérésen alapuló tervezés megvalósítása,
- az elektronikus ügyintézés alkalmazása, az ehhez szükséges feladatok elvégzése,
- hagyományos szolgáltatások bővítése,
- elektronikus szolgáltatások biztosítása,
- korszerű vezetési módszerek, menedzselési ismeretek elsajátítása, alkalmazása,
- „felhasználói” igények követése,
- megfelelő szakmai előkészítő munka elvégzése,
- új szemléletmód elsajátítása: képzés, továbbképzés megújítása,
- minőségbiztosítás megteremtése.
- nyitottság, nyilvánosság a társadalom irányában, ennek érdekében
- felhasználó-központú attitűd kiépítése,
- tervezett, tudatos PR tevékenység folytatása (tartalmak, szolgáltatások ismertetése),
- korszerű információs és kommunikációs technológia felhasználása,
- térítés-köteles levéltári szolgáltatások bővítése,

5) A szolgáltató levéltár-koncepcióhoz kapcsolódó levéltári feladatok - A Levéltári Kollégium által felállított munkabizottság javaslata

A Levéltári Kollégium 2008. január 15-én tartott ülésén felállított munkabizottság azt a feladatot kapta, hogy konkrét szakmai javaslatokat és ütemtervet dolgozzon ki a koncepcióban meghatározott célkitűzésekhez. A Kollégium a célkitűzések közül négyet emelt ki:

- az e-szolgáltatásokat,
- az e-ügyintéztést,
- a PR-t
- a továbbképzést.
- a minőségbiztosítást

5.1. E- szolgáltatások bővítése területén:

Az elektronikus segédletkészítés elterjesztése és szakmai megalapozottsága, egységesítése érdekében:

1. Nemzetközi levéltári szabványok fordítása és adaptálása a hazai viszonyokhoz
2. Irattípusok szerinti leírások-ajánlások
3. Levéltári szabványok és levéltári adatbázis-építés – szakmai továbbképzés
4. Az E-Archivum (a magyarországi egységes levéltári nyilvántartó program) felülvizsgálata és továbbfejlesztése

5.2. Képzés, továbbképzés területén:

a) Központi Elektronikus Levéltári Korpusz

amely a következő dokumentum-típusokra terjedne ki:

Rendezési útmutatók

Selejtezési útmutatók, mintajegyzékek

Segédletkészítési útmutatók

b) Levéltári Módszertani Központ létrehozása a Magyar Országos Levéltár keretében

c) Levéltárosok továbbképzése

Cél: levéltáros-informatikus képzés megteremtése

Két megoldási lehetőség kidolgozása merült fel:

- *Egyetemi oklevelet adó ún. szakirányú továbbképzés az ELTÉ-n*

- *30-60 órás továbbképző tanfolyamok akkreditáltatása és indítása*

5.3. E-ügyintézés

A levéltári e-ügyintézés fejlesztése

A levéltári anyag kutatási célú használatának biztosítása érdekében lehetővé kell tenni, hogy a kutató

- a levéltár honlapjáról letölthesse a kutatói adatlapot, a kutatói nyilatkozatot és a támogató állásfoglalás-adatlapot,
- az egyedi azonosítója birtokában az ügyfélkapun keresztül elektronikus úton eljuttathassa a levéltárhoz a kitöltött adatlapokat,
- elektronikus úton igényelhesse a kutatni kívánt iratokat,
- elektronikus úton tájékoztatást kaphasson arról, hogy mikortól áll rendelkezésére a kutatni kívánt iratanyag.

5.4. PR és e-szolgáltatási célok megvalósítása érdekében

A levéltárak PR-tevékenységének áttekintése, új módszerek és ajánlások kidolgozása program keretében:

Közös Levéltári Portál létrehozása

A közös levéltári portál

- szolgáltatja a valamennyi levéltárra vonatkozó alapvető információkat: a kutathatóságra, a levéltárak működésére vonatkozó közérdekű adatokat, a folyó vagy lezárt kutatási projekteket és publikációkat, aktuális híreket, rendezvényeket stb.,
- lehetőséget biztosít a levéltárak adatbázisainak egy portálon történő közös elérésére.

A közös portál-adatbázisba bekerülnek

- a kötelező jelleggel, egységesen vezetendő E-Archívumból a levéltárak fond- és állagjegyzékei, raktári jegyzékei,
- a publikált levéltárismertetőket és levéltári kiadványokat,
- a digitális állományok szabványos (Dublin Core) metaadatai, az adatokhoz tartozó digitális állományok (vagy közvetlenül adatbázisba épített módon, vagy pedig az adott levéltár honlapjára utaló URL/URI révén)
- a szolgáltatás biztosíthatja a Központi Levéltári Elektronikus Korpusz (lásd a 4. pontot) anyagainak közzétételét.

6) Konkrét projektek:

A fenti stratégiai dokumentumok keretében a Kulturális Minisztérium az alábbi feladatok végrehajtására különített el pénzt:

(a projektek koordinátora: Budapest Főváros Levéltára, megvalósítás: 2008-2009)

Közös levéltári portál és portál-adatbázis

- a részvevő általános területi levéltárak részére
- adattartalmaik közös publikációja

Minta levéltári honlap megteremtése

- mai igényeknek megfelelő adattartalommal
- modern, informatikai tudást nem igénylő szerkesztői ismeretekkel is jól használható honlap készítése